Pauliine Koskelo
10.9.2026

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Asia: HE 138/2026. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Perustuslakivaltiokunta on pyytäyt minulta lausuntoa yllä mainitusta hallituksen esityksestä. Olen lukenut esityksen ja arvioinut sitä Euroopan ihmisoikeussopimuksesta (EIS) johtuvien vaatimusten kannalta.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi esitutkintalakia, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia ja eräitä muuta lakeja. Muutosten tarkoituksena on sujuvoittaa rikosprosessia sekä tehostaa asioiden käsittelyä ja lyhentää käsittelyaikoja. Nämä tavoitteet ovat tarpeellisia ja kannatettavia.

Lakiehdotusten kohteena ovat erinäiset esitutkinnan ja rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn yksityiskohdat, jotka sellaisenaan eivät puutu EIS 6 artiklan edellyttämien oikeusturvatakeiden nimenomaiseen sisältöön eivätkä muutoinkaan ole oikeudenmukaisen rikosprosessin ja syytetyn puolustautumista koskevien vaatimusten kannalta kyseenalaisia.

EIS 6 artikla ei sisällä sen tasoista menettelyn yksityiskohtia koskevaa sääntelyä, johon esityksen muutosehdotukset kohdistuvat. Artiklan määräysten tulkinnassa ja soveltamisessa painopiste on aina sen varmistamisessa, että oikeudenkäynti kokonaisuutena on reilu ja tasapuolinen. En näe syitä katsoa, että ehdotetut muutokset kyseenalaisella tavalla kajoaisivat EIS 6 artiklan edellyttämien oikeusturvavaatimusten sisältöön.

Esimerkiksi ehdotettu *todisteprekluusio* (ROL 5 luvun 10 a §) ei ole EIS 6 artiklan kannalta ongelmallinen, kun otetaan huomioon yhtäältä se, ettei kyseinen artikla sääntele todisteiden sallittavuutta, vaan jättää sen kansallisen lainsäädännön varaan, ja toisaalta se, että artiklassa turvattu riittävä mahdollisuus valmistautua puolustautumiseen rikossyytettä vastaan ei vaarannu, kun ehdotettu sääntely nimenomaisesti edellyttää, että asianosaisilla on ollut riittävästi aikaa ja edellytykset valmistautua oikeudenkäyntiin.

Vastaavasti haasteen tiedoksiantoa koskevissa muutosehdotuksissa on kysymys asiasta, jota EIS 6 artikla ei tarkemmin sääntele. Lakiehdotuksella mahdollistettaisiin tietyin edellytyksin ns. *saatavillaolotiedoksiannon* käyttö, jolloin tiedoksianto edellyttäisi ilmoituksen tekemistä henkilökohtaisesti, mutta ei asiakirjojen noutamista tai kuittaamista vastaanotetuiksi, vaan vastaajan oletettaisiin saaneen tiedon asiakirjoista seitsemäntenä päivänä asiakirjojen saataville tulosta. Lisäksi asiakirjat toimitettaisiin vastaajalle postitse tämän ilmoittamaan osoitteeseen. Tarkoituksena on vähentää niitä epäkohtia, joita nykyisin aiheutuu siitä, että oikeuden istuntoja monesti peruuntuu haasteasiakirjojen tiedoksiannon epäonnistumisen vuoksi.

Kaiken kaikkiaan esitykseen ei mielestäni liity säädöstason ongelmia EIS:n tai sen tulkintakäytännön suhteen. Kuten olen usein todennut, on eri asia, että yksittäistapauksissa lakien soveltamistulokset saattavat joskus syystä tai toisesta muodostua ihmisoikeusvaatimusten kannalta ongelmallisiksi. Se on toisen tason kysymys.